

Szabó Miklós

A hadtudomány gyors ütemű fejlődése a Magyar Néphadseregben, valamint a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián az 1970-es évek első felében

A szerző a Hadtudomány korábbi számaiban (2009/3–4., 2010/1–2. és 4., valamint 2011/1.) vázolta a hadtudomány kezdeti lépéseit és fokozott kibontakozását az 1950-es évek második felében, illetve a '60-as évtizedben, valamint bemutatta a hadtudomány első magyar kandidátusait. Most – folytatva ezt a munkát – az 1970-es évtized első felében bekövetkezett, mind gyorsabb ütemű fejlődését tárja az érdeklődő olvasók elé.

Mint közismert, ezen évek nemzetközi politikáját és katonai viszonyait a hidegháborús politika – szinte állandósult – „hullámozásai” (a „Détente” – enyhülés, a katonai bipolaritás, a paritás; az USA, a Szovjetunió és Kína tripolaritása, a SALT-I.; a „Kínai kártya” stb.) jellemezték. Az ilyen körülmények hatására kialakult új helyzetek, illetve a Magyar Néphadseregnek a '60-as években beindított, s a következő évtizedben folytatott – a magyar hadtörténelemben soha nem tapasztalt – minőségi fejlesztése újabb és újabb feladatok megoldása elé állította mind a katonai felsőoktatást, mind a magyar hadtudósokat.

Ez a tény arra készítette például *Borbás Máté* vezérőrnagy, akadémiaparancsnokot, hogy az 1969–1970. tanulmányi év feladataival összefüggésben 1969. július 15-én kiadott 05. számú parancsában¹ elrendelje, miszerint a tudományos munka vonatkozásában előtérbe kell helyezni: korunk katonai-ideológiai; a hagyományos fegyverzet alkalmazásával vívott hadműveletek és harcok sajátosságainak; az atomaknázarak, valamint a csapatok harcképessége helyreállításának kérdéseit.

A fent jelzett szorító igényt érzékelte a katonai felső vezetés is, így a tudományos tevékenység korábbi eredményeit elismerve, azokra támaszkodva, a Honvédelmi Minisztérium illetékesei ebben az évtizedben is további lépéseket tettek a hadtudomány

1 Hadtörténelmi Levéltár Magyar Néphadsereg (HL MN) 1969/T – 353. őrzési egység (ő. e.) (1969. 07. 15.)

célirányos továbbfejlesztése érdekében. Így fontos személyi döntés volt, hogy a honvédelmi miniszter az 1970. január 15-én kelt 031. számú parancsával² – e nappal – felmentette beosztásából dr. Lantódi József³ vezérőrnagyot, az OLPK általános helyettesét és kinevezte az 1968 novemberében felállított Hadtudományi Intézet parancsnokává, a vezérkari főnök tudományos helyettesévé. Ezzel a hadtudomány MN-szintű szervezése és irányítása avatott kezekbe került, s az így kibontakozott tevékenység, valamint a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián folyó tudományos továbbképzés hamarosan szembetűnő minőségi és mennyiségi fejlődést produkált.

Tóth Lajos vezérőrnagy, az ekkor még új akadémiaparancsnok azonban nem így látta a tanintézeti tudományos munkát! Szerinte ugyanis, a hadtudomány művelésének és a Magyar Néphadsereg (MN) életében való hatékonyabb hasznosításának igénye újabb feladatot rótt az akadémia személyi állományára. Így született meg az akadémiaparancsnok 1970. május 22-én kelt 15. számú parancsa,⁴ mely szerint: *„Néphadseregünk vezetői több alkalommal kifejezésre juttatták, hogy az eddigieknél nagyobb aktivitást várnak akadémiánktól a katonapolitikai kérdések elméleti kutatásában és elemzésében, valamint a felmerült időszzerű katonapolitikai kérdések megválaszolásában... az akadémia ma még nem tölti be azt a szerepet a katonapolitikai kérdések tudományos igényű elemzése és írásos propagálása terén, melyet joggal elvárnak tőle.”* Ezért elrendelte a Tudományos Tanács (TT) katonapolitikai-hadászati bizottságának a létrehozását, melynek vezetésével dr. Kovács Jenő ezredest, az akadémiaparancsnok hadtudományi helyettesét, a TT elnökhelyettesét bízta meg.

E szükséglet kielégítésének távlati biztosítását szolgálta a 16. számú akadémia-parancsnoki parancs is,⁵ az akadémia hallgatói által végzendő tudományos munka fokozásáról. Ennek bevezetőjében rögzítették, hogy a *„... korszerű tisztképzéssel és a tudományos kutatómunkával kapcsolatosan megnövekedett igények megkövetelik, hogy hallgatóink akadémiai tanulmányi idejük alatt egyrészt megismerjék a hadtudományi kutatás főbb elvi és gyakorlati kérdéseit, másrészt a kiemelkedő képességű hallgatók hozzájáruljanak a tanszékek tudományos kutatási feladatainak megoldásához”*. Mindettől – egyebek mellett – azt várták, hogy növekedni fog a hallgatók vezetői képessége; elemző-értékelő, lényegfelismerő, összehasonlító, analízáló, szintetizáló és kifejező készsége; segíti őket ismereteik gyakorlati alkalmazásában, az új jelenségek felismerésében és megítélésében, valamint a felmerülő problémák jobb megoldásában. Mindezek érdekében az akadémiaparancsnok elrendelte, hogy:

- a hallgatókkal rendelkező tanszékek az 1970–1971. tanévtől kezdődően szervezzenek néhány előadásból álló tudományos módszertani kurzust, ahol megismertetik a hallgatókat a tudományos kutatómunka alapvető módszereivel, amiket jól hasznosíthatnak majd az évfolyammunkák és a szakdolgozatok elkészítésekor;

2 HL MN 1970/176/376. ö. e. (1970. 01. 15.)

3 Dr. Lantódi József (1925–) vezérőrnagy, a vezérkari főnök helyettese, a Hadtudományi Intézet alapító parancsnoka, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA) parancsnoka, a hadtudomány kandidátusa, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) „Tiszteletbeli Doktora” (Doctor Honoris Causa).

4 HL MN 1979/388. ö. e. (1970. 05. 22.)

5 HL MN 1979/388. ö. e. (1970. május)

- a kiemelkedő képességű hallgatókat vonják be a tanszéki kutatásokba;
- a tanszékek esetenként írjanak ki pályázatot a tudományos munkatervük résztémáinak kidolgozására, amelyeket hallgatók képesek megoldani;
- a tanszékek törekedjenek hallgatói önkéntes tudományos szakkörök létrehozására;
- a jövőben fokozottabban kell alkalmazni a hallgatók tudományos tevékenységének anyagi-erkölcsi ösztönzését. Ez utóbbi lehet a sikeres kutatómunkát végzett hallgatók felmentése egyes órák látogatása, vagy beszámolóik alól;
- bizonyos kutatási eredményeket összefoglaló írásos anyag elfogadása évfolyammunkaként, illetve „a végzős hallgatók új beosztásba történő javaslatánál az akadémián kifejtett tudományos tevékenységet is figyelembe kell venni”;
- a parancsnokhelyettesek e vonatkozásban szintén számoltassák be rendszeresen az érintett tanszékvezetőket, s értékelésüknek ez is legyen szempontja;
- a tanszékvezetők éves értékelésükben térjenek ki a hallgatói tudományos tevékenységre, továbbá
- a fakultásparancsnok a tanulmányi év kezdetén részletesen tájékoztassa – e parancs alapján – a hallgatókat a tudományos munkában való részvételük lehetőségéről.

A fent idézett két, „önostorozó” megállapítással szemben, ugyanakkor az igény realitására – közvetve – rámutatóan, szerencsére egy sokkal „fajsúlyosabb, külső vélemény” is megfogalmazódott 1970. július 4-én a Magyar Néphadseregben folyó tudományos munkával foglalkozó értekezleten. Itt ugyanis *Erdei Ferenc*, a Magyar Tudományos Akadémia főtítkára arról beszélt, hogy „A szervezéstudomány terén a világtörténelemben a hadtudomány járt az élen Julius Ceasartól vagy Hannibaltól kezdve... egy folyamatos katonai szervezéstudomány van, amelynek vannak hadművészeti, stratégiai elemei is, és van alapvető klasszikus katonai szervezési anyaga... Az egész modern amerikai menedzselés nagyrészt a háborús tapasztalatokon alapszik, mint ahogy a technikai fellendülés is a háborúban kikényszerített megoldásokból indult. Tehát a hadtudomány klasszikus hagyományai és modern tapasztalatai lényegesek a polgári élet számára is... Én magam is kerestem néhányszor az ilyen kapcsolatokat és az a kicsi is, amit sikerült létrehoznom, rögtön érezte gyümölcsöző hatását”⁶ – hangsúlyozta az MTA főtítkára.

Bizonyítani nem, de remélni lehet, hogy ezek a mondatok is hozzájárultak – egyebek mellett – ahhoz, hogy a májusi dörgeelem után nem sokkal, Tóth vezérőrnagy, a július 15-én kiadott, az 1969–1970. tanulmányi évet értékelő 040. számú parancsában⁷ már úgy fogalmazott, hogy a tudományos munka minősége tovább fejlődött, eredményesen oldották meg a tudományos káderképzésben részt vevők értekezésének bírálatát, valamint a központilag megszabott feladatok megoldását. Ugyanakkor, még nem eléggé kapcsolódik össze a tudományos és a tanári munka, lassú az előrehaladás a komplex kutatás területén.

6 Ács Tibor: Haza, hadügy, hadtudomány. Hadtörténeti és tudománytörténeti írások. HM Oktatási és Tudományszervező Főosztály, Bp., 2001. 257. o.

7 HL MN 1979/387. ö. e. (1970. 07. 15.)

Az akadémia tudományos élete szempontjából veszteséggént, a magyar hadtudomány fejlődése tekintetében viszont nyereséggént könyvelhető el, hogy a HM szeptember 7-én kelt 0460. számú parancsával⁸ – eredményes munkáját miniszteri dicséretben elismerve – a ZMKA tudományos kutatóosztály-vezetői beosztásából felmentette *dr. Móricz Lajos*⁹ ezredest, egyben áthelyezte az MN Hadtudományi Intézet tudományos főmunkatársának.

A fent jelzett erőfeszítésekkel is összefüggésben, 1970-ben megszületett a magyar hadtudomány első doktora *Lóránt Imre*¹⁰ nyá. vezérőrnagy, éppen nyugállományba vonult akadémiaparancsnok-helyettes személyében, illetve ez év folyamán szerezte meg a hadtudományok kandidátusa fokozatot *Csatári Sándor*¹¹ alezredes, *Kocsis Bernát* alezredes, *Körmendy István*¹² alezredes, *Surányi Jenő*, (Elnézést kérek mindazoktól, akikről nincs pontos adatom – Sz. M.) *Szabó József*¹³ alezredes és *Szili Ferenc*¹⁴ ezredes.

Az értekezések olyan fontos kérdéseket vizsgáltak, mint *A szükséges hagyományos tűzerő megállapítása; az Egységes hírendszert, illetve A rácsrendszerű híradás biztosítása az összefegyvernemi hadsereg hadműveleteiben; A fegyelem erősítésének problémái a Magyar Néphadseregben (A fegyelem-szilárdítás főbb problémái, a katonai fegyelem korszerű értelmezése és a fegyelemre nevelés újszerű módszerének alkalmazása); A hadtápmánőver újszerűen jelentkező kérdései az összefegyvernemi hadsereg támadó hadműveletének hadtápbiztosításában; Az összefegyvernemi hadsereg első támadó hadművelete során várható személyi veszteségek pótlásának újszerűen jelentkező problémái és azok megoldásának lehetséges útjai; a Kis magasságban repülő légi célok elfogása önálló célkutatás módszerével /valószínűség-elméleti számítások segítségével/, vagy A műszaki biztosítás hatékonyságát növelő újszerű módszerek alkalmazásáról a műszaki csapatok parancsnokainak és törzseinek szervező-tervező munkájában.* (Mint látható, gyakran az „újszerű” megoldásokat keresték – Sz. M.)

Tekintettel arra, hogy az ebben az évben fokozatot szerettek közül három kötődött az akadémiához, s emellett mindannyian részesültek a tanintézetben folyó tudományos továbbképzésben, jogosnak tűnnek a honvédelmi miniszter 1970. november 11-én kiadott 53. számú ünnepi parancsában¹⁵ megfogalmazott gondolatok, melyekkel köszöntötte a jubiláló Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát. E szerint a 20 évvel ezelőtt létrejött katonai akadémiák „Munkájukkal kedvező feltételeket teremtettek ahhoz,

8 HL MN 1979/387. ő. e. A ZMKA PK-ának 047. sz. pcs-a (1970. 10. 09.)

9 Dr. Móricz Lajos (1923–2011) ezredes; a ZMKA, majd az MNVK Tudományos osztály vezetője; a hadtudomány doktora, „Zrínyi Miklós” Díjas, a ZMNE „Tiszteletbeli Doktora”.

10 Dr. Lóránt Imre (1910–1987) vezérőrnagy, a ZMKA PK első helyettese, a hadtudomány első kandidátusa, majd doktora.

11 Dr. Csatári Sándor (1932–) mk. vezérőrnagy, MN haditechnikai fejlesztési főnök, a hadtudomány doktora.

12 Dr. Körmendy István (1918–????) alezredes, a ZMKA főmunkatársa, a hadtudomány kandidátusa.

13 Dr. Szabó József (1928–) vezérőrnagy, MN repülőfőnök, a magyar úrhajós program magyar koordinátora; „Zrínyi Miklós” és „Tanárki Sándor” Díjas; egyetemi tanár, a hadtudomány doktora, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem „Tiszteletbeli Doktora”.

14 Dr. Szili Ferenc (1927–) ezredes, hadosztály műszaki főnök, a ZMKA tanszékvezetője, a hadtudomány kandidátusa.

15 HL MN 1970/T – 309. ő. e. (1970. 11. 11.)

hogya ma a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia a fejlődés szükségleteinek és a korszerű követelményeknek megfelelően, sikeresen végezheti a magasabb felkészültségű tisztek képzését... Az évforduló jelentőségét emeli, hogy az akadémia névadója, Zrínyi Miklós születésének 350. évfordulóját is ebben az évben ünnepeljük. Tisztelettel emlékezünk nemzeti történelmünk XVII. századi hős korszakának kimagasló alakjára, akinek a hazánkra támadó hódítók elleni küzdelme és a hadtudomány művelése terén kifejtett tevékenysége népünk és fegyveres erőink haladó hagyományai sorában a mának szóló példamutatás erejével is hat... Néphadseregünk fejlesztése, a harcászultság magas szinten tartása, a személyi állomány felkészültségének növelése, hazafias és internacionalista kötelességeink teljesítése érdekében a továbbiakban is kiválóan képzett katonai vezetőkre van szükség... Ennek érdekében a »Zrínyi Miklós« Katonai Akadémia az eddigi eredményekre alapozva, a fejlődéssel lépést tartva, legyen élenjáró az új elvek és módszerek kimunkálásában. Biztosítsa, hogy az akadémiai oktató-nevelő munka tartalma és módszerei a továbbiakban is megfeleljenek a szüntelenül növekvő követelményeknek, a néphadsereg fejlesztése előtt álló feladatoknak. Tegyék hatékonyabbá és fokozottabban állítsák az oltatás-nevelés szolgálatába a tudományos munkát, valamint a csapatokkal kiépített kapcsolatokat” – foglalta össze a lényeget az ünnepi parancs.

A további sikeres tudományos tevékenység szempontjából fontos eseményként könyvelhető el, hogy 1971. január 1-jével megnyílt a Tudományos Könyvtár Kutató Könyvtárrészlege,¹⁶ melynek alaprendeltetése: a korábbiaknál hatékonyabban és eredményesebben segíteni a törzs-tanári, valamint tudományos kutatást folytató hallgatói állomány társadalom-, illetve hadtudományi tájékozódását. Ezen túl segítséget nyújt a fent említetteknek a más részlegekben, valamint könyvtárakban őrzött szakirodalmi anyagok felkutatásában, megrendelésében, illetve témák szerinti gyűjtésében. Feladatai közé tartozik még a gyors tájékoztatás a beérkezett könyvtári állomány bibliográfiai adatairól.

Már az év elején nagy jelentőségű lépésre került sor, amikor Tóth vezérőrnagy február 20-án kiadta a 02. számú intézkedését,¹⁷ melynek tárgya „Az MSZMP KB Tudománypolitikai Irányelveinek érvényesítése az oktató-nevelő és tudományos munkában” volt. Ennek bevezetőjében rögzítették, hogy a „... fejlődés igényeinek az akadémia csak úgy tud eleget tenni, ha a tudományos kutatómunka mindenekelőtt az oktató-nevelőmunka (sic!) színvonalának folyamatos emelését, valamint az oktatás közvetlen érdekei mellett, a Magyar Néphadsereg egészét érintő központi kutatási feladatok megoldását is szolgálja”. (3. o.) Ennek érdekében: tovább kell fejleszteni az ember és technika viszonyának helyes megítélésében elért eredményeket; tudatosítani kell az „ember–technika–idő” modelljének lényegét és a tudományos munkában történő érvényesítésének fontosságát; nagyobb figyelem fordítandó különösen az utolsó félévszázad katonai vonatkozású kérdéseire és hazánk II. világháborús, illetve a Magyar Néphadsereg negyedszázados történetének tapasztalataira; fokozott érzékenységgel kell kezelni a burzsoá történelem-hamisításokat és az idealista filozófiai áramlatokat.

Az egyszemélyi parancsnok tevékenységében – a tudományos munkával kapcsolatos döntések megalapozása érdekében – támaszkodni kell a tudományos

16 HL MN 1979/390. ó. e. A ZMKA PK-ának 2. sz. Intézkedése (1971. 02. 12.)

17 Uo. (1971. 02. 20.)

testületek véleményére, de egyben felelős is a tudományos munka szervezéséért és irányításáért.

A Tudományos osztály hatékonyabb kapcsolatot építsen ki a tanszéki kutatóbázisokkal, a tudományos kutatókkal; pontosabban fogalmazza meg a kutatási igényeket; nyújtson fokozottabb elméleti és gyakorlati segítséget a kutatási feladatok végrehajtásához, a tanszékek közötti együttműködés, valamint a tanszékek és más katonai, illetve polgári tudományos szervezetekkel való gyümölcsöző kapcsolatok kialakításához; végezze a tudományos munka rövid- és középtávú tervezését; segítse elő a komplex kutatócsoportok megalakítását; az eddigieknél nagyobb mértékben vonja be a kutatómunkába a tudományos fokozattal rendelkező tiszteket; az akadémiai érdekű kutatási témák kiválasztásánál fordítson különös figyelmet arra, hogy azok elsősorban a katonai és politikai vezetőképzés korszerűsítésére, a csapatvezetés kérdéseinek további intenzív kutatására, valamint a hadtudomány általános elméletének kutatására irányuljanak.

A tudományos munka irányításának segítését a jövőben a Tudományos Tanács (TT), az Állandó Tudományos Bizottságok (ÁTB), valamint a Tanszéki Tudományos Szekciók (TTSZ) segítsék.

A tanszékvezetők tegyék a tanszéki tevékenység szerves részévé a tudományos munkát; erősítsék azt a nézetet, hogy igazán jó tanár csak az lehet, aki egyben intenzív kutatómunkát is végez; javítsák a tanszéki tudományos tevékenység személyi feltételeit; tegyék tervszerűbbé és célirányossá a hallgatók tudományos munkába való bevonását.

A tudományos munka elősegítésében közreműködő szervek:

- a Tudományos Tanács, melynek elnöke az akadémia parancsnoka;
- az Állandó Tudományos Bizottságok: Katonai Tudományos Bizottságok (Katonapolitikai-hadászati Bizottság; Pedagógiai-módszertani Bizottság); Ágazati (Szárzöldi-összefegyvernemi, hadműveleti-harcászati; Légvédelmi és repülő-; Társadalomtudományi) Bizottságok;
- Tanszéki Tudományos Szekció.

Mindezen intézkedések maradéktalan megvalósításától várta az akadémia vezetése a tudományos tevékenység még fokozottabb fellendülését.

Hasonló igénnyel lépett fel a felső katonai vezetés, amikor a honvédelmi miniszter 1971. június 10-én kiadta – 51 oldalas – 00075. számú direktíváját „A Magyar Néphadsereg fejlesztése és felkészítése az agresszió elhárítására az 1971–1975 közötti időszakban” címen.¹⁸ Ennek bevezetőjében – visszatekintve a 0070. számú direktívában az 1966–1970-es időszakra megszabott feladatok teljesítésére – megállapította, hogy a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia „... a korszerű követelményeknek megfelelően, eredményesen végezte a közép- és felsőfokú vezetők képzését, a tisztek tanfolyamszerű továbbképzését. Megerősödött az egyszemélyi parancsnokká, vezetővé való nevelés”. (11. o.) Ezekre az eredményekre apellálva határozta meg az akadémia 1971–1975. évi feladatait: „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián folyó képzést a korszerű kiképzési követelmények alapján, tartalmában és módszerében differenciáltabban kell folytatni. Az akadémiának fel kell készülni a

18 HL MN HMT 1978/1. ó. e. (1971. 06. 10.)

néphadsereg fejlesztésének szükségleteiből adódó különböző új szakok, tanfolyamok – csapatrepülő, vezetésgepesítési, hátországvédelmi – szervezésére és levezetésére. Fokozottabb gondot kell fordítani az akadémia parancsnoki és tanári kara hadsereg-szintű hadműveleti-harcászati felkészítésére, csapattapasztalatainak erősítésére, tudományos képzésre (sic!).” (39. o.)

Mintha ezek az elvárások – bár mindig fokozhatóak, de – bizonyos mértékig nyitott kapukat döngettek volna, hiszen az 1970–1971. tanulmányi évben végzett munka értékeléséről július 15-én megjelent 071. számú akadémiaparancsnoki parancs¹⁹ szerint hatékonyabbnak ítéltető a tudományos munka, elsősorban a *Követelményeknek* megfelelő tananyag kidolgozása és korszerűsítése terén. Eredmények születtek a hagyományos fegyverekkel vívott harc és a honi légvédelmi rendszer kiszélesítése alapvető kérdéseinek feldolgozásában, valamint a hadtudomány általános elméletével, az általános katonapolitikai kérdésekkel, továbbá a csapatok vezetésének korszerűsítésével kapcsolatos tudományos kutatótevékenységben. Hiányosság viszont, hogy ezek az eredmények nem a megkívánt ütemben kerülnek be az oktatásba és egyes tanároknak a tudományos munkában való részvétele sem kielégítő, illetve nem mindenütt támaszkodnak megfelelő mértékben a tudományos fokozatott szerzetekre, s az arra alkalmas hallgatókat sem vonják be a kutatómunkába.

Az új tanévben ugyanakkor lényeges előrelépés történt a hallgatók tudományos felkészítése érdekében, amikor is azért, hogy a hallgatók elsajátíthassák a tudományos munka végzésének alapvető kérdéseit, bevezették „A hadtudomány elmélete, tárgya és struktúrája”, valamint a „Hadtudományi kutatómunka módszertani alapjai” tárgykörök oktatását.²⁰ (Sajnos, ezek a XXI. századra „kikoptak” a ZMNE tematikájából – Sz. M.)

Mindezek az erőfeszítések, az akadémia személyi állományának sok éves önfeláldozó tevékenysége és a fent vázolt nagyütemű korszerűsítési lépések újabb – némi túlzással – történelmi mérföldkövet produkáltak: az Elnöki Tanács 1971. szeptember 28-án kelt 23. számú törvényerejű rendelete egyetemi szintű oktatási intézménynek ismerte el a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát.²¹

A korábban említett honvédelmi miniszteri és akadémiaparancsnoki elvárások egybeestek a tudományos életre felkészülők törekvéseivel is, akik közül 1971-ben kandidátusi fokozatot szerzett *Dóró György*²² ezredes, *Generál Tibor*²³ alezredes, *Kőszegvári Tibor*²⁴ alezredes, *Thürmer Gyula*²⁵ alezredes és *Zimonyi István*. Ők – egyebek mellett – olyan kérdéseket igyekeztek tudományosan megválaszolni, mint például *A fegyveres*

19 Uo. (1971. 07. 15.)

20 Dr. Németh Ottó ezds.: Tudományos osztály. Akadémiai Közlemények. 120/I. Parancsnokság és az akadémia szerveinek története ZMKA, Bp. 1986. 203. o.

21 Csendes László – Gellért Tibor: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. HVK Tudományos Munkaszervezési Osztály, Budapest. 1993. 336. o.

22 Dr. Dóró György (1929–) altábornagy, az Országos Tervhivatal elnökhelyettese, a hadtudomány kandidátusa.

23 Dr. Generál Tibor (1929–) alezredes, a ZMKA főtanára, a hadtudomány kandidátusa.

24 Dr. Kőszegvári Tibor (1931–) vezérőrnagy, a ZMNE tanszékvezető egyetemi tanára, a hadtudomány doktora, Zrínyi Miklós Díjas, a ZMNE Professor Emeritusa és Tiszteletbeli Doktora.

25 Dr. Thürmer Gyula (1929–) ezredes, az Anyagtervezési csoportfőnökség kiemelt tervező főtitkja, a hadtudomány doktora.

küzdelem gazdasági biztosítására és a honvédelmi kiadások alakulására ható főbb tényezők, problémák összefüggéseinek elemzése; A honvédelem közlekedési vonatkozásai, különös tekintettel a vasúti és közúti vonalak és járműpark fejlesztésére; Az ellenség diverziós felderítő tevékenysége és az ellene folytatandó harc elvei és gyakorlati problémái a korszerű háború követelményei tükrében; A Magyar Néphadsereg háborús anyagi-technikai tartalékainak képzését meghatározó főbb tényezők vizsgálata, valamint A készenléti időszak hadtáp ellátási és gazdálkodási rendszerét meghatározó alapvető tényezők az MN-ben.

Az 1971. évet az akadémia vezetése tudományos téren is igyekezett méltó módon lezárni. Így, a december 8-án megjelent 016. számú akadémia-parancsnoki intézkedés²⁶ a tudományos káderképzés helyzetével és a tanintézetre háruló további feladatokkal „bíbelődött”. Ebben rámutattak arra, hogy az „... utóbbi években az akadémia tudományos tanácsa több ízben foglalkozott a tudományos káderképzés helyzetével és az abból adódó feladatokkal. A tudományos minősítésről kiadott új jogszabályok azonban – a korábbiakhoz képest – lényegesen megnövelték az akadémia /egyetemek/ feladatait és felelősségét a tudományos káderképzésben, s ezért időszzerűvé vált az eltelt időszakban végzett munka rövid áttekintése, valamint a jövőre vonatkozó feladatok meghatározása.” (1. o.)

Ami az összegzést illeti: az elmúlt években az akadémia az MN-ben folyó tudományos káderképzés egyik fő bázisává lett; a tanári állomány körében mind többen éreztek elhivatottságot a tudományos munkában való aktív részvételre. Emellett azonban olyan negatív tényezők is felszínre kerültek, mint az aspirantúrák egyre elszaporodó elhúzódása, befejezetlensége; az érdeklődés csökkenése, amikben időnként szerepet játszott a nem megfelelő munkahelyi támogatás is. Nem kielégítő – hat év alatt mindössze 2 (!) – a kész disszertációval jelentkezők száma sem.

Mindezek figyelembevételével az akadémia parancsnoka a következő intézkedéseket hozta az akadémián folyó tudományos káderképzésben elért eredmények továbbfejlesztése, illetve az újonnan meghatározott feladatok maradéktalan ellátása érdekében:

- az akadémia egyik fő feladatának tekintendő továbbra is a tudományos továbbképzés, valamint annak tartalmi, szervezeti és anyagi feltételeinek biztosítása;
- e feladat keretében az akadémiára háruló tennivalónak kell tekinteni az aspiráns-, valamint az idegen nyelvi és a filozófiai képzést; a vizsgáztatásokat, továbbá a tudományos minősítő munkával összefüggő egyéb tevékenységet, amit az akadémia-parancsnok első helyettese részletesen szabályozzon;
- a Tudományos osztály továbbra is lássa el a tudományos káderképzéssel kapcsolatos tájékoztatást, ügyintézését; szervezze meg az aspiránsok rendszeres katonai-elméleti és tudománypolitikai tájékoztatását, módszertani segítségüket; működjön együtt a Hadtudományi Szakbizottsággal (HSZB) és a Tudományos Minősítő Bizottsággal (TMB);
- az elhúzódó, vagy lejárt aspirantúráknál vizsgálják meg az aspiránsok helyzetét, biztosítsák a sikeres befejezés feltételeit (az egyéb munkák alóli részleges, vagy teljes mentesítés, tanulónapok garantálása stb.);

26 HL MN 1979/389. ő. e. (1971. 12. 08.)

- a tanszékeket fokozottabban be kell vonni ebbe a munkába, a felelősségük növelésével párhuzamosan;
- az első helyettes irányításával, 1972. március 1-jéig állítsák össze – mint szakmai alaptárgynak – „A hadtudomány általános elmélete” követelményrendszerét, vizsgatematikáját és irodalomjegyzékét. Jelöljenek ki 2 év időtartamra egy 3 fős vizsgabizottságot.
- A Filozófia tanszék vezetője ugyanezt tegye a maga területén.
- Az Idegen nyelvek tanszék vezetője az előírt nyelvekre kötelezett aspiránsok, illetve pályázók részére biztosítsa a szükséges nyelvi képzést és vizsgáztatást.
- Az akadémia hatáskörébe tartozó kandidátusi vizsgákat a január, május, illetve október hónapokra kell kitűzni.

Ezekben a napokban – több fontos tananyag mellett – elkészült „A hadtudományi kutatómunka módszertani alapjai” c. jegyzet tervezet is.²⁷

Perspektivikus hatását tekintve, nagy jelentőségű volt az, az 1972 nyarán kiadott 016. számú miniszteri parancs,²⁸ amellyel létrehozták az MN Tudományos Kollégiumot (MNTK). Ennek indokaként hozták fel, hogy: *„A tudományos munka, ezen belül a kutatásirányítás kérdései a felső katonai vezetésnél jelentkeznek a legbonyolultabban. Ebből következik, hogy itt olyan testületi szerve van szükség, amely a Magyar Néphadseregben folyó tudományos tevékenység egészét áttekinteni képes.”* (1–2. o.) Ezért 1972. július 1-jével életre hívta a fenti 15 fős testületet, melynek elnökévé Csémi Károly²⁹ altábornagyot, titkárává dr. Lantódi József vezérőrnagyot, a Hadtudományi Intézet parancsnokát nevezte ki. A tagok többségét a HM és a VK vezető személyiségei alkották, de helyet kaptak benne a tudományos életben már bizonyított olyan személyiségek is, mint dr. Nagy Gábor³⁰ ezredes, a ZMKA Hadművészet története tanszék vezetője és dr. Kovács Jenő³¹ ezredes, az akadémiaparancsnok hadtudományi helyettese. Az MNTK feladataul szabta, hogy foglaljon állást és alakítson ki ajánlásokat minden olyan fontos elvi, szervezési és módszertani kérdésben, amelyek a Magyar Néphadseregben folyó tudományos tevékenység alapvető célkitűzéseit érintik. Működjék olyan testületi javaslattevő szervként, amely képes együttműködni egyes társmisztériumokkal és tudományterületekkel a sikeres kooperáció érdekében.

27 HL MN 1979/389. ó. e. A ZMKA PK-ának 0119., 0117. és 0127. sz. Pcs-a (1971. 12. 11., 17. és 21.)

28 HL MN HMT 1978/T-1/3. ó. e. (1972. 06. 30.)

29 Csémi Károly (1922–1992) katonatiszt, vezérezredes. A Honvéd Akadémia, majd a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Páncélos Tanszék tanszékvezetője (1953–1956), hadosztályparancsnok (1956–1957), a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoka (1957–1961), az 5. hadsereg parancsnoka (1961–1963), vezérkari főnök, miniszterhelyettes, a honvédelmi miniszter első helyettese (1963–1973), a Varsói Szerződés (VSZ) Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának magyar helyettese (1969–1984), honvédelmi minisztériumi államtitkár (1973–1984). A ZMNE „Pro Militum Artibus” posztumusz kitüntetéses.

30 Dr. Nagy Gábor (1916–1988) vezérőrnagy, a ZMKA Hadművészet története tanszék vezetője, a politikai főcsoportfőnök első helyettese, a hadtudomány kandidátusa, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Országos Választmányának elnöke.

31 Dr. Kovács Jenő (1929–1996) altábornagy, akadémiaparancsnok-helyettes, hadosztályparancsnok, az MSZMP KB osztályvezető-helyettese, személyügyi főcsoportfőnök, miniszterhelyettes, a hadtudomány kandidátusa.

Ami az akadémiát illette, az 1971–1972. tanulmányi évben végzett munkáról szóló akadémiaparancsnoki értékelés³² bevezetőjében Tóth Lajos vezérőrnagy megállapította: „Az Akadémia személyi állománya elismerésre méltó munkát végzett... aminek eredményeként az 1971/72. tanulmányi év célkitűzéseit és feladatait – alapvetően – teljesítette. Ennek során számottevő eredményeket ért el... a tudományos munka intenzitásának és színvonalának fokozásában...” (1–2. o.)

A tudományos munka az oktató-nevelő tevékenység tartalmi korszerűsítésére, valamint a színvonalas tananyagkészítésre koncentrált. Előrelépés történt a tudományos káderképzés, a kiváló hallgatók képességeinek hatékonyabb kibontakoztatása, a tanszéki tudományos munkába való bevonásuk terén. Továbbra is gond viszont, hogy a tudományos munka eredményei nem elég gyorsan válnak az oktatás elemévé, illetve még mindig nem kellő a tudományos fokozattal, vagy magasabb végzettséggel rendelkezőkre támaszkodás.

Ezért az akadémia parancsnoka az 1972–1973. évi fő feladatok megszabásakor elrendelte, hogy a tudományos munkában folytassák az MSZMP KB Tudománypolitikai Irányelveinek maradéktalan érvényesítését, és „Az MN-ben folyó tudományos munka elvei és irányításának rendje” HM-intézkedés akadémiára való konkretizálását.

Mint korábban többször is látható volt, az akadémia vezetése nagy súlyt helyezett a tudományos tevékenység magas szintre emelésére. Nos, ennek is eredményeként, a '70-es évek elején a különböző tanszékek mind nagyobb önállóságra tettek szert, aminek következtében már érvényesíteni tudták a tudományos követelmények szerinti specifikus oktatást.³³

A különböző – egyéni és előjárói – inspirációk hatására, 1972-ben minden korábbinál többen váltak a hadtudományok kandidátusává: *Balázs György* (?), *Damó László*³⁴ ezredes, *Demeter György* alezredes, *Földi József*³⁵ alezredes, *Hajma Lajos* alezredes, *Kovács Ignác*³⁶ mk. alezredes, *Kovács Sándor* (?), *Kurucz Tibor* (?), *Palásthy István*³⁷ alezredes és *Seres György*³⁸ alezredes.

Tekintettel az ezen évtizeden belül is periódikusan felerősödő hidegháborús feszültségekre, valamint az egyetemes hadművészet ezzel összefüggő folyamatos útkeresésére, az ekkor született kandidátusi értekezések is igyekeztek hozzájárulni a felmerült kérdések megválaszolásához. Ezért – egyebek mellett – olyan értekezéseket védtek meg, mint: a *Hadműveleti művészet; A NATO fegyveres erői háborús készségbe helyezése észlelésének és megállapításának lehetőségei rádiófelderítés útján; Változások a szocialista hadtudomány jellegében. A szocialista hadtudomány egyetemi szintű nevelésközpontú*

32 HL MN 1979/T – 391/959. ó. e. A ZMKA PK-ának 072. sz. Pcs-a (1972. 07. 25.)

33 Dr. Oroszi Antal nyá. ezds.: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia történetének összefoglalása (1947–1996). A magyar katonai vezető- és tisztképzés története. Tanulmánykötet, HM Oktatási és Tudományosrendező Főosztály, Budapest, 1996. 258. o.

34 Dr. Damó László (1926–1995) vezérőrnagy, a vezérkari főnök helyettese, a hadtudomány doktora.

35 Dr. Földi József (1928–2001) alezredes, a ZMKA Tudományos Könyvtár vezetője, a hadtudomány kandidátusa.

36 Dr. Kovács Ignác (1927–) mk. alezredes, a ZMKA tanszékvezető-helyettese, a hadtudomány kandidátusa.

37 Dr. Palásthy István (1929–) alezredes, a ZMKA tanszékvezető-helyettese, a hadtudomány kandidátusa.

38 Dr. Seres György (1936–) mk. alezredes, a ZMKA szakcsoportvezetője, a hadtudomány doktora.

oktatása; Az Amerikai Egyesült Államok katonai doktrínája; Adatok az aeroszlok háborús alkalmazása és az ellenük való személyi védelem kérdéseihöz; A Magyar Népköztársaság háborús egészségügyi anyagellátási rendszeréről; Haditechnikai eszközök forró gőz-gáz elegyes vegyi-mentesítése; A légvédelmi rakéta- és vadászrepülő csapatok együttműködése automatizálásának kérdései a légvédelmi rakétacsapatok harcálláspontján.

Tóth Lajos vezérőrnagy az 1973. február 2-án kelt 10. számú parancsában³⁹ intézkedett a kiemelkedő képességű hallgatók tudományos munkába történő fokozottabb bevonására, adottságaik hatékonyabb kibontakoztatására. Ebben rámutatott arra, hogy az elmúlt 2–3 év ez irányú erőfeszítései következtében gyarapodtak a hallgatók tudományos módszertani eredményei; fejlődtek elemző-értékelő, lényegmegragadó problémafelismerő és -megoldó képességeik. Az évfolyammunkákban és szakdolgozatokban mind gyakrabban fedezhetők fel a tudományos kutatás módszerei. Mindez a fejlődés azonban lassúnak ítéelhető, a hallgatók tudományos igényvel folytatott tanulásra nevelésének, illetve a tudományos feladatok végzésére történő ösztönzésének határfoka még nem érte el a megkívánt szintet.

Mindennek alapján, az akadémia parancsnoka megparancsolta, hogy:

- minden tanszék – a fokozatosság elvének betartásával – ismertesse meg a hallgatókkal az irodalomfigyelés és -feldolgozás; a gyakorlati tapasztalatok gyűjtése és rendszerezése; az ítéletalkotás, következtetés, hipotézisek felállítása, bizonyítás, cáfolás; a probléma-felismerés és –megoldás; a kutatási eredmények összefoglalása, valamint az eredmények gyakorlati alkalmazása és ellenőrzése módszereit;
- érijék el, hogy a kiemelkedő képességű hallgatók váljanak képesekké tanulmányi feladataik tudományosan megalapozott megoldására; alakuljon ki bennük az új iránti érdeklődés és fogékonyság;
- a tanszéki évi értékelésben térjenek ki az ezzel kapcsolatos helyzetre;
- a tanszékvezetők, fakultásparancsnokok, osztályfőnökök tudatosan vonják be a kiemelkedő képességű hallgatókat a különböző tudományos feladatok megoldásába; a Tudományos osztály elemezze és mérje fel a hallgatói képességek kibontakoztatásának leghatékonyabb módszereit; alakítsa ki a kiemelkedő képességű hallgatók tudományos munkavégzésbe való fokozottabb mérvű bevonásának testületi, szervezeti és módszertani feltételeit, s 1973. június 30-ig dolgozza ki a hallgatók tudományos foglalkoztatásának irányelveit.

A február 27-én kelt akadémiaparancsnoki parancsból⁴⁰ kiderül, hogy az akadémia oktatói eredményes tudományos publikációs tevékenységet folytattak, hiszen a Honvédelem című folyóirat 1972. évi pályázatán két-két II. és III. díjat nyertek, és hárman kaptak jutalmat, egyebek között olyan tanulmányokért, mint: *Az együttműködés megtervezése és megszervezése az összefegyvernemi hadsereg hadműveletében*;⁴¹ *Új gondolkodás a hálós tervezés katonai alkalmazásáról*; *Az áttörés hadműveleti problémái*, vagy *A híradó forgalmi adatok gépi elosztásának és kiutalásának lehetőségei*.

39 HL MN 1979/T – 394/962. ó. e. (1973. 02. 02.)

40 Uo. (1973. 02. 27.)

41 (Ennek érdekessége, hogy ebben a témában két különböző szerző érdemelt ki egy-egy II. és III. díjat – Sz. M.)

Fontos eseményként ítéelhető meg az is, hogy az akadémia parancsnoka a Néphadsereg Tudományos Kollégium május 30-ai ülésén beszámolt az akadémián folyó tudományos munka helyzetéről és további feladatairól.⁴²

A hadsereg legfelső szintjén történt változások következtében a honvédelmi miniszter 1973. május 28-án Csémi Károly altábornagy helyébe, Oláh István⁴³ vezérőrnagyot nevezte ki az MN Tudományos Kollégium elnökévé.⁴⁴

Az augusztus 1-jén kiadott 073. számú akadémiaparancsnoki parancs⁴⁵ tárgyaként „Az 1973/74. tanulmányi év fő feladatai. Kiegészítés a 072/1972. sz. AK. PK-i parancshoz” adták meg, melyben elrendeltetett, hogy az oktató-nevelő munkában folytassák a tananyag tudományos megalapozottságát és korszerűsítését biztosító tevékenységet; teremtsék meg a differenciáltság és integráltság harmonikus egységét, valamint a tanszékeken folyó kidolgozó munka ágazati szintű hatékonyabb összehangolásának feltételeit. Úgyszintén, fokozzák a tudományos munka tervszerűségét, a kutatásokat elsősorban az oktató-nevelő munka közvetlen segítése érdekében végezzék; kezdjék meg a tudományos káderképzésben történt lemaradás folyamatos felszámolását; növeljék az aspiránsok segítségének hatékonyságát, az aspirantúrán kívül pályázók irányító-segítő támogatását.

Talán, ettől sem függetlenül, ebben az évben is szép számban vállalkoztak tudományos megmérettetésre, s szereztek kandidátusi fokozatot. Így: Balla Sándor (?), Bimbó József alezredes, Bulyáki László alezredes, Deák Péter⁴⁶ alezredes, Godó Ágnes alezredes, Kazinczy István alezredes, Kiss Lajos (?), Láng György (?) és Tamási Ferenc⁴⁷ alezredes.⁴⁸

A disszertációik közül – az akkor feltétlenül megválaszolandó kérdések szempontjából – kiemelendők a következők: *Békében nem élő alakulatok mozgósítása polgári bázison; A légi hadviselés fejlődése és a honi légvédelemmel szembeni távlati követelmények; A rádiótechnikai csapatok információs lehetősége növelésének módjai bonyolult légi helyzetben; A szárazföldi csapatok anyagi biztosítására hivatott egységek és alegységek szervezeti korszerűsítésének útjai, működéssük és vezetésük elve; Az összefegyvernemi hadsereg hadműveletének lőszerezéssel történő biztosítása; A Magyar Népköztársaság fegyveres erői (a Magyar Néphadsereg) mozgósításának vezetése, továbbá A Magyar Néphadseregben rendszeresített rádiólokátorok hatótávolságának növelése kiszajú rádiófrekvenciás előerősítő alkalmazásával.*

42 A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története. ZMNE Csapatmúzeuma, V. kötet (1970–1975), 74. o.

43 Oláh István (1926–1986) hadseregtábornok. A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola parancsnoka, hadosztályparancsnok, kiképzési főcsoportfőnök, vezérkari főnök, honvédelmi miniszter; a magyar nemzeti katonaidéal és katonai hagyomány egyik visszaállítója, mind a mai napig az őt ismerők által talán legelismertebb katonai vezető. A ZMNE „Pro Militum Artibus” posztumusz kitüntetéttje.

44 HL MN 1974/T–194/511. ó. e. A HM 013. sz. Pcs-a (1973. 05. 28.)

45 HL MN 1979/T – 393/961. ó. e. (1973. 08. 01.)

46 Dr. Deák Péter (1931–) ezredes, a ZMKMF tanszékvezetője, VK tudományos osztályvezető, a Hadtudományi Szakbizottság elnöke, a hadtudomány doktora.

47 Dr. Tamási Ferenc (?–?) mk. alezredes, a ZMKA tanára, a Hadtudományi Szakbizottság titkára, a hadtudomány doktora.

48 Érdekes módon, az 1973. év az akadémia dolgozói számára az „erőgyűjtés” időszaka volt, hiszen a tanintézet – a szokásostól és a „természetes”-től eltérően – csak egy fővel képviseltette magát, hogy a következő évben ismét „bizonyítson” – Sz. M.

Az akadémia parancsnoka, az 1974. évet az aspiránsok továbbképzéseken való részvételének a szabályozásával kezdte.⁴⁹ Hivatkozva a 12/1970.Korm.sz. rendeletre, valamint a Tudományos Minősítő Bizottság rendelkezéseire, elrendelte, miszerint:

- az ösztöndíjas aspiránsok semmilyen továbbképzésre sem kötelezhetőek;
- a levelező aspiránsok a katonai továbbképzésen részt kell, hogy vegyenek;
- az önálló disszertációval jelentkezők – a védelemre való felkészülés érdekében kapott szabadság kivételével – semmilyen kedvezményben sem részesülhetnek.

Február 28-án pontosították a ZMKA Tudományos munkatervét,⁵⁰ ugyanis az előre nem látható feladatok közbejötté (betegség, áthelyezések stb.) miatt feszültségek léptek fel, ezért kellett ezeket pontosítani, részben módosítani.

Az akadémia parancsnoka a július 31-én kelt 074. számú parancsában⁵¹ értékelte az 1972–1974. tanulmányi években végzett tevékenységet. E szerint, a tudományos munka tervszerűbbé vált, a kutatómunkában elért eredmények hozzájárultak a tananyag korszerűsítéséhez, bár nem sikerült a kívánt mértékben bővíteni a kutatói kapacitást. Hatékonyabbá vált viszont az akadémiai aspiránsok segítése, sikerült csökkenteni a tudományos káderképzésben tapasztalható lemaradást, de még mindig nem tudták a kívánatos szintre emelni a tudományos fokozat megszerzése iránti igényt.

Tóth vezérőrnagy ugyanebben a parancsában megszabta az 1974–1975. tanulmányi év fő feladatait is. Így a tudományos munkában biztosítsák az e tanévre vonatkozó feladatok tudományos igényű végrehajtását, valamint az MN Tudományos Kollégiuma elé terjesztendő jelentés kidolgozását; készüljenek fel az új tervidőszakban meghatározandó tudományos feladatok megoldására. Tekintsék továbbra is alapvető feladatnak az oktató-nevelő munka színvonalának folyamatos emelését, a tananyag-korszerűsítést, valamint a távlati fejlesztés feltételeinek megteremtését szolgáló kutatások és kidolgozások végrehajtását. Fordítsanak fokozott gondot a hallgatóknak a tudományos munka végzésére történő felkészítésére és tegyék cél tudatosabbá az aspiránsok munkájának segítségét.

Nagy tudományos sikerként könyvelhető el, hogy az 1974-es év meghozta a hadtudomány második doktorát *Bognár Károly*⁵² ezredes személyében (A honvédelem alapfogalmai, rendszerjellege és a honvédelmi felkészítés irányítása), illetve további 11 fővel – köztük hatan az akadémiáról – gyarapították a kandidátusok egyre izmosodó taborát. Mégpedig: *Bakity Boldizsár*⁵³ alezredes, *Berki Mihály* ezredes, *Enzsöl Gyula*⁵⁴ alezredes, *Halász János* (?), *Hegedűs Zoltán* (?), *Kántor Raimund* (?), *Kolozsvári Sándor*⁵⁵ ezredes, *Rajkó István*⁵⁶ mk. alezredes, *dr. Starcz Ferenc* alezredes,

49 HL MN 1979/396/964. ó. e. A ZMKA PK-ának 1. sz. Pcs-a (1974. 01. 02.)

50 HL MN 1979/T – 395/963. ó. e. A ZMKA PK-ának 01. sz. Int-e (1974. 02. 28.)

51 HL MN 1979/T – 395/963. ó. e. (1974. 07. 31.)

52 Dr. Bognár Károly (1926–) ezredes, a közép-európai fegyverzeti és csapatcsökkentési tárgyalások magyar szakértője (Bécs), a hadtudomány doktora, „Zrínyi Miklós” Díjas.

53 Dr. Bakity Boldizsár (1929–) ezredes, a hadtudomány kandidátusa, a ZMKA tanszékvezetője.

54 Dr. Enzsöl Gyula (1928–2010) ezredes, a hadtudomány kandidátusa, a ZMKA tanszékvezetője, a HSZB titkára, a ZMNE Tiszteletbeli Doktora.

55 Dr. Kolozsvári Sándor (1929–) ezredes, a ZMKA tanszékvezetője, a hadtudomány kandidátusa.

56 Dr. Rajkó István (1930–1998) mk. alezredes, a ZMKA tanszékvezető-helyettese, a hadtudomány kandidátusa.

Varga József (?) és Vasvári Vilmos⁵⁷ mk. alezredes. Tolluk alól – egyebek mellett – olyan értekezések kerültek ki, mint: *A szárazföldi összefegyvernemi csapatok szervezeti felépítésében és felszerelésében mutatkozó fontosabb problémák, valamint azok megoldásának lehetőségei, különös tekintettel a közép- és magashegyi körzetek terepviszonyaira; A korszerű hátországvédelem kialakítása hazánkban és sajátos feladatai békében és háborúban; A páncélelhárítás főbb elvi és gyakorlati kérdéseinek elemzése; A katonai hivatástudat kialakulásának főbb periódusai, determináns elemei, a kialakulás folyamata; Mobil hírrendszerek adatátviteli lehetőségei; A technikai biztosítás korszerűsítésének főbb kérdései az összefegyvernemi magasabbegységek harctevékenységeiben; Az összefegyvernemi hadsereg első támadó hadműveletének anyagi biztosítása /a közelebbi feladatig/; A tábori vízkitermelés korszerű körülményeinek komplex vizsgálata.*

* * *

Mint, az előzőekből – remélhetően – kitűnt, mind a Magyar Néphadsereg, mind az Zrínyi Miklós Katonai Akadémia vezetői elkötelezett és sikeres munkát végeztek az 1970-es évek első felében annak érdekében, hogy a magyar hadtudományt olyan szintre emeljék, amely képes megfelelő válaszokat adni ezen időszak új hadművészeti kihívásaira, célszerű módszereket biztosítani a korszerű katonai felsőoktatás számára és megfelelő feltételeket az új tudósgeneráció megteremtése érdekében.

A vizsgált periódusban fokozatot szerzett hadtudósok – a hadtudomány 1 doktora és 41 kandidátusa – jelentős mértékben járult hozzá mind a hatalmas ütemben korszerűsödő Magyar Néphadsereg fejlesztéséhez, a felmerülő új kérdések tudományos megalapozásához, mind az akadémiai képzés és tudományos továbbképzés színvonalának folyamatos emeléséhez. Köszönet nekik mindezért!

57 Dr. Vasvári (Nagy) Vilmos (1934–2001) mk. ezredes, a ZMKA egyetemi tanára, a hadtudomány doktora.

Németh József Lajos

A (stratégiai) kommunikáció és a háború kapcsolata napjainkban

A terrorizmus elleni háború során előtérbe kerültek olyan régi-új módszerek, amelyek a szembenálló felek a közvélemény által való elfogadottságát hivatottak erősíteni, vagy épp ellenkezőleg, gyengíteni. Ennek egyik példájaként a szerző a stratégiai kommunikáció kialakulását és néhány tartalmi elemét mutatja be, különös tekintettel a „kis” háború szereplőinek a tele- és infokommunikációs eszközökhöz való viszonya kontextusában.

Napjaink háborúi látszólag sok eltérő jegyet mutatnak a korábbi fegyveres összeütközésekhez képest, ugyanakkor bizonyos alapelvek, eljárási módok szinte változatlanok tekinthetők. Ezek közé tartozik a kommunikáció, amely nemcsak a saját erők, csapatok vezetését és irányítását hivatott biztosítani és elősegíteni, hanem az elmúlt évtizedekben egyre jelentősebb társadalomtudományi tartalmat is kapott.

A harctereken feladatukat ellátó katonáknak nem csak az összekötés biztosítására, a megkívánt adatok továbbítására, fogadására, tárolására és az egyre nagyobb informatikai ismereteket megkövetelő eszközök használatára kell felkészülniük, hanem arra is, hogy akár pusztán jelenlétük révén milyen kommunikációs jeleket sugároznak környezetük felé. Ez utóbbi „passzív” elemek azonban nem nélkülözhetik azokat az „aktív” eljárásokat, amelyek az egyes háborúk céljainak, tartalmának hiteles és a közvélemény számára nagy jelentőségű tartalommal és vállaltan komoly befolyással bíró módon való bemutatására és átadására szolgálnak.

A polgári lakossággal – legyen az hazai vagy külföldi – való kapcsolattartás elmélete és gyakorlata mára már számos elemmel rendelkezik, de az új korszakokat nyitó háborúk esetében szinte mindig megfigyelhető a korábbi vonatkozó elvek és eljárások újragondolása, esetenként újak bevezetése és alkalmazása.

A terrorizmus elleni globális háború 2001-ben vette kezdetét,¹ és mint „új” háború többé-kevésbé átírta és/vagy új elemekkel gazdagította a korábban vívott háborúk

1 Ennek angol nyelvű megfelelője Global War on Terrorism (GWOT). Érdemes azt is megemlíteni, hogy az európai felfogásban a „terror elleni harc” angol nyelvű megfelelője, azaz a „fight against terrorism” használatos, amely egyúttal jelentős kommunikációs különbséget is feltételez.